I. ULUSLARARASI
İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ
SEMPOZYUMU
(10 TEMMUZ 2021)

Katılım Belgesi

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Süleyman GÜMRÜKÇÜOĞLU

Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin 10 Temmuz 2021 tarihinde çevrim içi olarak düzenlemiş olduğu "Yûnus Emre" temalı I. Uluslararası İslam Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu'na tebliğci olarak sağladığınız katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN
Dekan

Prof. Dr. Sadettin HÜLAGÜ
Rektör

I. ULUSLARARASI İSLÂM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ SEMPOZYUMU

"YÛNUS EMRE"

PROGRAM

Tarih: 10 Temmuz 2021

Saat: 10:00 – 17:30

Zoom Katılım Linki: https://us02web.zoom.us/j/85073962454

Açılış Konuşmaları (10:00 – 10:45)

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN (Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı)

Prof. Dr. Sadettin HÜLAGÜ (Kocaeli Üniversitesi Rektörü)

Açılış Tebliği: Yûnus'un Sözü

Prof. Dr. Alim YILDIZ (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü)

TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ OTURUMLARI

I. Oturum (10:45 – 12:00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN

1. Yûnus Emre *Dîvân*'ında Namaz

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

2. Yûnus Emre'nin *Dîvân*'ında Kur'anî Telmihler

Prof. Dr. Mehmet ÇİÇEK, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

3. Yûnus Emre'de Fıkıh ve Tasavvuf Dengesi

Doç. Dr. Ayhan HIRA, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

4. Yûnus Emre *Dîvân*'ında Helal ve Haram

Doç. Dr. Ahmet EKŞİ & Arş. Gör. Dr. Abdurrahman BULUT

Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

5. Yûnus Emre'nin Düşünce Dünyasında Hadisin Yeri

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYHAN, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

II. Oturum (12:00 – 13:15)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN

1. Yûnus Emre'nin Tasavvufî Çizgisi

Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

2. Derviş Yûnus'a Göre Derviş Kimdir?

Dr. Öğr. Üyesi Adalet ÇAKIR ÇAĞLI, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

3. Yûnus Emre'de Kibir-Tevazu Mücadelesi

Prof. Dr. Cem TUNA, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi

4. Yûnus Emre'nin *Dîvân*'ında Yetmiş İki Millet Kavramı ve Müsamaha Ahlakı

Doç. Dr. Kadir GÖMBEYAZ & Arş. Gör. Ali SATILMIŞ

Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

5. Bu Toprakların Gönül Prensi Yûnus Emre

Zeynep ŞAHİN, Araştırmacı

III. Oturum (13:15 – 14:30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet ÇİÇEK

1. Yûnus Emre'de Kabir ve Ölüm

Prof. Dr. Ali YILMAZ, Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

2. Yûnus Emre ve Tenkit

Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

3. Yûnus Emre'de Ölüm Algısı ve Ölüm Tefekkürünün Terapötik Değeri

Doç. Dr. Ahmet Canan KARAKAŞ, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

4. Kur'an-ı Kerim'de Geçen "Dünya Hayatı" İfadesinin Fanilik ve Aldatıcılık Yönüyle Yûnus Emre'nin *Dâvân*'ına Yansıması

Dr. Öğr. Üyesi Lokman BEDİR, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

5. Yûnus Emre'nin Şiirlerinde Peygamberler

Dr. Melek YILMAZ GÖMBEYAZ, Diyanet İşleri Başkanlığı

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ OTURUMLARI

IV. Oturum (14:30 – 15:45)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Ahmet Canan KARAKAŞ

1. Yûnus Emre'de Çalışma Ahlakı

Doç. Dr. Sefer YAVUZ, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

2. Yûnus Emre'nin Tanrı Tasavvuru

Dr. Öğr. Üyesi Metin PAY, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

3. Yûnus Emre Modern Dünyaya Ne Söyler?

Doç. Dr. Mustafa EREN, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

4. Dinî Danışma ve Rehberlikte Sevgi Dili (Yûnus Emre Örneği)

Doç. Dr. Muhammet Fatih GENÇ & Dr. Öğr. Üyesi Süleyman GÜMRÜKÇÜOĞLU

Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

5. Yûnus Emre'de Mekâsıdu'ş-Şerî'a

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin OKUR, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI OTURUMLARI

V. Oturum (15:45 – 17:00)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Ahmet EKŞİ

1. Bursalı Âşık Yûnus ve Bestelenmiş İlahileri

Doç. Dr. Mehmet ÖNCEL, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

2. Yûnus Emre *Dîvân*'ında İnsan Tipleri

Doç. Dr. Ali CANÇELİK, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

3. Bizim Yûnus Derken

Doç. Dr. Yusuf YILDIRIM, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

4. Fuad Köprülü'de Yûnus Emre

Dr. Öğr. Üyesi Bahattin TURGUT, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

5. Yûnus Emre'nin Besteli Şiirlerinin Sosyal Merasimlerdeki Yeri

Dr. Öğr. Üyesi İhsan ŞEN, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

DEĞERLENDİRME OTURUMU VE KAPANIŞ (17:00 – 17:30)

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN

Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN

Doç. Dr. Ali CANÇELİK

Doç. Dr. Sefer YAVUZ

Tebliğ Sunan Katılımcılar

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Ali YILMAZ, Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

Prof. Dr. Alim YILDIZ, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Cem TUNA, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Mehmet ÇİÇEK, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Doç. Dr. Ahmet Canan KARAKAŞ, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Doç. Dr. Ahmet EKŞİ, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Doç. Dr. Ali CANÇELİK, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Doç. Dr. Ayhan HIRA, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Kadir GÖMBEYAZ, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Mehmet ÖNCEL, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Doç. Dr. Muhammet Fatih GENÇ, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Mustafa EREN, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Sefer YAVUZ, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Yusuf YILDIRIM, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Adalet ÇAKIR ÇAĞLI, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Bahattin TURGUT, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin OKUR, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi İhsan ŞEN, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Lokman BEDİR, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYHAN, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Metin PAY, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman GÜMRÜKÇÜOĞLU, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Melek YILMAZ GÖMBEYAZ, Diyanet İşleri Başkanlığı
Arş. Gör. Dr. Abdurrahman BULUT, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Arş. Gör. Ali SATILMIŞ, Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Zeynep ŞAHİN, Araştırmacı

ENSAR NEŞRİYAT TİC. A.Ş.

© Eserin her türlü basım hakkı anlaşmalı olarak Ensar Neşriyat'a aittir.

ISBN : 978-625-8490-48-0
Sertifika No: 50201

Kitabın Adı

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

I. ULUSLARARASI İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ SEMPOZYUMU

"YUNUS EMRE"

10 Temmuz 2021

TAM METİN BİLDİRİLER KİTABI

Editörler:

Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN

Doç. Dr. Ahmet EKŞİ

Arş. Gör. Ahmet Faruk YOLCU

Arş. Gör. Ali SATILMIŞ

Arş. Gör. Kâzım Berkay ÖZKARDAŞ

Yayın Yönetmeni
Hüseyin KADER
Adem SAYDAN

Tebliğ içeriklerinin bütün hukukî ve akademik sorumluluğu yazarlarına aittir.

Kapak
Halil YILMAZ

İletişim
Ensar Neşriyat Tic. A.Ş.
Düğmeciler Mah. Karasüleyman Tekke Sok. No: 7 Eyüpsultan / İstanbul
Tel: (0212) 491 19 03 - 04 Faks: (0212) 438 42 04
www.ensarnesriyat.com.tr siparis@ensarnesriyat.com.tr

DİNİ DANIŞMA VE REHBERLİKTE SEVGİ DİLİ (YUNUS EMRE ÖRNEĞI)

*Doç. Dr. Muhammet Fatih GENÇ**

*Doç. Dr. Süleyman GÜMRÜKÇÜOĞLU***

Özet

Değişen dünya çizgisi içinde insanın ihtiyaçlarının cevaplanmasında, manevi ihtiyaçlarının doyurulmasında, varlığını daha da anlamlandırma noktasında karşımıza çıkan kaçınılmaz çözümlerden birisi dinin varlığıdır ve bu varlık alanından hareketle beslenen dini danışmanlık ve rehberlik gerçeğidir.

Bireyler, özellikle de dindar bireyler kendisiyle veya çevresiyle karşılaştıkları problemlerle ilgili olarak dini bilen uzman kişilerden yardım alma ihtiyacı hissederler. Bunun en önemli sebebi yaygınlaşan din konulu sorular ve sıkıntılardır ve bu durum da dini rehberliği zorunlu kılmaktadır. Bu çalışmada, Yunus Emre örneğinde dini danışma ve rehberlikte sevgi dilinin önemi hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, dini danışmanlık, iletişim, sevgi dili

Abstract

Whilst the line of the World is changing, the existence of religion is one of the inevitable solutions that we confront in the matter of meeting the needs of the people, fulling their spiritual needs, and making their existence even more meaningful.

Individuals, especially Religious individuals feel the need of getting help from experts who know the religion with regard to problems, which they encounter, concerning themselves and their environments. The most important reason for this is the widespread questions and problems about religion and this makes religious guidance necessary. In this study, information is given about the importance of the language of love in religious counseling within the example of Yunus Emre.

Key Words: Yunus Emre, religious counseling, communication, language of love

* Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri.

** Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri.

Giriş

Bütün insanlar yaratılış itibariyle hayatlarının her döneminde inanma ihtiyacı içerisindedirler. Bu inanma ihtiyacı ile birlikte birey dine yönelmektedir. Çünkü din, bireyin yaşamında gerek kişiliğinin oluşmasında, gerek bireyin kendini gerçekleştirmesinde, gerekse hayatı anlamlandırmasında bir çıkış yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan dine yönelen birey, sahip olduğu kişilik özellikleri, zaman ve şartların değişmesi gibi birçok sebeple dini yaşamda da çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunları ve problemleri çözmek için de bir dini danışmana başvurma ihtiyacı hissedebilmektedir. Şu bir gerçektir ki, insanın yaratılışından gelen bilişsel ve duyuşsal kabiliyetler onun maneviyat dünyasının temel taşlarını oluşturmaktadır. İnsan bu kabiliyetleriyle ruhunu dinginleştirip maneviyatını yükseltebildiği gibi bunun aksine, manevi sıkıntı ve çöküntü içerisine de düşebilmektedir. Çünkü insanın maddi ihtiyaç ve tatminlerinin yanında manevi ihtiyaç ve tatminleri de vardır.[1]

Karmaşık bir dünya dizgisinde yolunu bulmaya çalışan insan her zaman güzelliklerle karşılaşmaz. Karşısına beklenmedik zorluklar çıkabilir, bilinmeyen sorular ve sorunlarla karşılaşabilir. Psikolojik sorunlarından oluşan duvarlar ördüğü bir hücrede yalnız kalabilir. İşte böyle bir anda din, inanan kişiler için önemli bir psikolojik kaynaktır. İnsanın bu dönemde birçok mücadele unsuru vardır; felsefi ve ruhsal alandaki çatışmaları, güvensizlik, şüpheden kaynaklanan sorunlar, ahlak ve ahiret sorularından doğan problemler, başarısızlık, yoksulluk, uyuşturucu bağımlılığı, evlilik, cinsel hayat vb. alanlarda yaşanan sıkıntılar sebebiyle insanlar, psikolojik açıdan geçmiş dönemlere kıyasla daha sorunlu bir hale gelmiştir. İşte bu noktada insanlar tekrar dine dönmeye ve ondan medet ummaya başlamışlardır. Bu durum insanlığın aslına dönüşünden başka bir şey değildir.[2] Bu dönüş sayesinde gücünün sınırlarını bilen bir kimse bunun maddi ve manevi faydalarını görmeye başlayacaktır.[3]

Sorunların sayısına baktığımızda insanın tek başına mücadelesinin zor olacağı aşikârdır. İnsan olmanın temel gereklerinden olan birlikte yaşam, aynı zamanda bir "danışman" ihtiyacını da içerir. Bu bağlamda Hz. Peygamber döneminden itibaren İslam toplumlarında önemli bir yer tutan Mescid/Camiler ve din görevlileri günümüz insanının problemlerini çözmede yardımcı olabilir. Bu tebliğde Yunus Emre örneğinde dini danışma ve rehberlikte sevgi dilinin önemi tartışılmıştır.

1 Mehmet Suat Cebeci, *Van İmam Tot Moslim Geestelijk Verzorger*, (Amsterdam Üniversity, 2012), s.59.; Süleyman Gümrükçüoğlu, "Din Eğitiminde Dil Ve İletişim Etkinliği Olarak Dinleme", *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi,* 5 (Ekim 2 0 1 2 - Mart 2 0 1 3), s. 5.

2 Mustafa Köylü, "Dinin Ruh ve Beden Sağlığı Üzerindeki Etkisi", *Dini Danışmanlık Ve Din Hizmetleri*, ed. N. Altaş- M. Köylü, (İstanbul: Gündüz Yayıncılık, 2014), s.120-124.

3 Nevzat Tarhan , Değerler Psikolojisi ve İnsan, Güzel İnsan Modeli (İstanbul: Timaş Yay., 2011) s. 101.

1. Dini Danışmanlık ve Rehberlik

Dini danışma ve rehberlik bireylerin günlük hayatta karşılaştıkları dini problemlere cevap vermek üzere ortaya çıkmıştır. Değişen yaşam koşulları bireylerde yeni karşılaşılan dini kaynaklı problemlere sebep olmaktadır. Bu problemlerin çözümü için de danışman, psikoloji biliminin verilerine ve din ilimlerinin bilgilerine ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçlar ise, bu alanın ortaya çıkmasını ve gelişmesini sağlamaktadır.

Batı dünyası bu alanı Türkiye'den önce keşfetmiş, alanın kavramsal analizini yapmış ve verilerini bilim dünyasına kazandırmıştır. Bilim dünyası ise bu bilgileri kümülatif bir şekilde ilerleterek insanlığın hizmetine sunmuştur.[4]

Dini danışma kavramı hakkında birçok tanım günümüze ulaşmaktadır. Dini danışma kavramı ile yapılan Batı temelli tanımlar bazen ülkemizdeki akademisyenler tarafından farklı şekillerde tercüme edilmiştir. Batı dünyasında bu alana ait terimler ilk olarak "*Pastoral Care"* şeklinde ifade edilmiştir. Pastor kelimesi papaz manasına gelmekte, care kelimesi ise ilgi, alaka, gözetim, bakım, kollama gibi anlamlara gelmektedir.[5] Pastoral care Türkçeye papazsal ilgi olarak tercüme edilse de, İngilizcedeki ihtiva ettiği manayı tamamen karşılayacak Türkçe bir kelime olmadığını görüyoruz. Pastoral care papazsal ilgi, vaizsel ilgi olarak tercüme edildiği gibi, dini rehberlik, inanç danışmanlığı ve manevi bakım olarak da tercüme edilmiştir. Pastoral care kavramından anlaşılan ise, papazın insanlara manevi destek ve yardım anlamında yaptığı faaliyetlerdir.[6] Bu anlamda din psikolojisinin alt dalı olarak değerlendireceğimiz "*Pastoral care",* din alanında ihtisaslaşan bireyler tarafından başkalarına yardımcı olmak, sorunların çözümüne katkıda bulunmak, sorunlu insanları yönlendirmek ve desteklemek şeklindeki faaliyetler olarak tanımlanabilir. Bu faaliyetler; bireylere dine karşı olumlu tutumlar geliştirmeyi sağlama, dini kaynaklı problemlerin çözümünde yardımcı olma, bozulan ruhsal denge halini tekrar dengeleme, insanlara dini hayata olan adaptasyon sürecinde destek olma ve bireylerin problemleriyle yüzleşirken destek sağlamaktır.

"Pastoral care" faaliyetlerini bilimsel bir yaklaşımla ele alma yönünde ilk çalışmayı yapan Amerikalı psikolog Anton Boisen olmuştur. Bilimsel maneviyat eğitimi (Clinical Pastoral Education) hareketinin öncüsü kabul edilen Boisen, 1926 yılında kaleme aldığı "Teolojinin Metotları ve Görevi" adlı eserinde manevi yönden insanları anlamanın yollarını göstermiş, insanlara karşı fedakârlıkta bulunmanın önemini belirtmiştir. Yine bu makalesinde artık papazların pasif bir şekilde itirafları dinleyici kişiler olmaktan çıkıp, insanları ruhen rahatlatma, huzura kavuşturma, kötülüklere karşı tavır geliştirmelerini sağlama gibi görevler yapan dini danışmanlar olması gerektiği yönündeki düşünceler yaygınlaşmaya başlamıştır. İşte pastoral care hizmetlerinin bu

4 Üzeyir Ok, "Dini Danışmanlık: Tanım ve Tarihi'', *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*, ed. N. Altaş- M. Köylü, (İstanbul: Ensar Yay., 2014), s.41-44.

5 Üzeyir Ok. (2008), "İnanç Bakım Ve Danışmanlığı: Bir Model Geliştirme Denemesi", *Manevi Sosyal Hizmetler*, ed. A. Seyyar, (İstanbul: Rağbet Yay., 2008). ss. 103-140.

6 Suat. Cebeci, *Dini Danışma ve Rehberlik*,, (Ankara: DİB Yay.2012), s.63.

yönde geliştirilmesi, papazların yetiştirilmesinde danışma psikolojisi, transpersonel psikoloji ve klinik psikolojisinin yöntem ve kurallarının kullanılmaya başlaması ile pastoral psikoloji alanı ortaya çıkmıştır.[7]

Pastoral psikoloji, halkın dini kaynaklı psikolojik sorunlarının çözümüne yardımcı olmak üzere din adamlarıyla Hıristiyanlar arasındaki ilişkilerin daha bilimsel bir şekilde yürütülmesi gereğinin anlaşılması üzerine *dini danışma psikolojisi* anlamında doğmuştur.[8] Pastoral psikoloji tanımına baktığımız zaman *din psikolojisi* yaklaşımları ile *teoloji* ve *rehberlik* yaklaşımlarını birbirine bağlayan bir çalışma alanını ifade ettiğini söylemek yanlış değildir. Bunun dilimizdeki en doğru ifadesi ise *"Dini Danışma Psikolojisi"*dir.[9]

2. Dinî İletişimde Sevgi Dili

İletişim kavramı, birçok davranış biçimini içine alması, pek çok disiplinle olan yakın ilişkisi ve her disiplinin onu kendi alanının bakış açısıyla ele alması, farklı tanımları ortaya çıkarmıştır.[10] Kavramın genel bir tanımını yapmak gerekirse; insanlar arasında her türlü bilgi, duygu ve düşünce alışverişinin yazılı ya da sözlü olarak aktarılması ve bilginin ortaklaşa kullanılması[11] şeklinde ifade etmek mümkündür. Tanımdan da anlaşıldığı gibi, iletişim hem kişisel hem de toplumsal bir süreci içermektedir. İletişim sürecinin özünü oluşturan anlaşma, iletişimde bulunan kişinin kendisi ile muhatabı arasında dile getirilen hususlar hakkında bir uzlaşma sağlamasıyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle iletişim, ister bilgiyi yaymak, ister eğitmek için olsun, asıl amaç, bilgi verme ve muhatabı etkilemektir. [12]

Hiç şüphesiz geçmişten günümüze iletişim olgusunun yaygın olarak kullanıldığı alanlardan biriside dindir. Özellikle ilahiyat eğitimi alan kimseler, ister din eğitimi, ister din hizmetleri alanında hizmet görsünler, hem meslekleri gereği, hem de din konusunda insanları aydınlatma sorumluluğu taşıyan bireyler, her yaştan insanla etkili iletişim kurmak durumundadırlar. Bunun tabii sonucu olarak, sahip oldukları misyon gereği, dinî iletişimin olması kaçınılmazdır. Dinî iletişim kısaca ifade etmek gerekirse, din konusunda yapılan, muhtevasını dinî mesajların oluşturduğu iletişimdir. Dinî iletişim, en eski iletişim türü olup, yol göstermek, rehberlik etmek, bilgi vermek, istenen istikamette inanç, tutum ve davranış oluşturmak amacıyla Allah'ın, peygamberler aracılığıyla kullarına ilahî mesajlar göndermesi, onların da bu mesajlara olumlu- olumsuz geri

7 Suat Cebeci, "Bir Din Öğretimi Yaklaşımı Olarak Dini Danışma ve Rehberlik", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8/19 (2010), s. 55-58.

8 Ömer Faruk Söylev, "Yerleşik İrşat Usullerini Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar ve Dini Danışma ve Rehberlik Üzerine Bir İnceleme", *U.Ü.İ.F. Dergisi*, 22/1 (2013), s. 199.

9 Cebeci, Van İmam tot moslim geestelijk verzorger, Amsterdam Üniversity, s. 67.

10 Nursel Telman/Pınar Ünsal, *İnsan İlişkilerinde İletişim*, (İstanbul: Epsilon Yay. 2005), s. 19.

11 Metin Işık, *İletişimden Kitle İletişime*, (Konya: Mikro Yay., 2000), s. 21; Orhan Gökçe, *İletişim Bilimine Giriş*, (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2006), s. 8.

12 Suat Cebeci, *Dini İletişim*, (İstanbul: İz Yay., 2003), s. 29; Hasan Tutar/M. Kemal Yılmaz, *Genel İletişim*, (Ankara: Seçkin Yay. 2005), s. 28.

bildirimde bulunmaları esasına dayanır.[13] Bu durum, dinin insanla beraber var olan ve yaşamaya devam eden bir hakikat olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca anlaşılması ve toplumsal sonuç doğurması için dinî duygu, düşünce ve heyecanın anlatılması, iletilmesi ve bir şekilde açığa vurulması gerekir ki, insan ruhuna destek ve teselli kaynağı olsun.[14] Bunun için Peygamberler tebliğ ve irşatta, kaba, katı, kırıcı dil ve üslûptan uzak durmuşlardır.[15]

Örgün-yaygın din eğitiminin, ortak gayesi, olumlu anlamda insanda değişim ve gelişim olduğundan, hedef, *"yüksek ahlâka sahip kâmil insan"* yetiştirmektir. İşte bu gaye ve hedef doğrultusunda, dinî iletişimin önemli konularında biri, din dilidir.

İnsanların duygu ve düşüncelerini aktarmada en temel araç dildir. Bunun yolu kimi zaman beden kimi zaman konuşma dili olmuştur. Oysaki konuşma dili ve beden dilinin temelinde de duygular yatmaktadır. Herhangi bir konuda söz söyleyecek bireyler, bu ihtiyaçlarını öncelikle duygu bağlamında hissederler. Daha sonra bu duygular, bedensel hareketlerle veya sözel ifadelerle gösterirler.

Duygular insanın sahip olduğu çok karmaşık, anlaşılması ve aktarılması en zor yapılardan biridir. Bu nedenle duygunun dışa vurulması (ifade edilmesi, dile getirilmesi, aktarılması) oldukça zordur. Duygunun dışa vurumu ya da aktarılması dille veya bedensel tepkilerle gerçekleşebilir. Dille aktarılan duygular insanın fizyolojik ve psikolojik durumunun bir yansımasıdır. Bu nedenle; duygu dili, tıpkı duygular gibi, insandan insana farklılık göstermektedir. Duygular her insanda farklı şekilde ifade edilse de her dilde insanın sahip olduğu duygu durumunu betimleyebileceği ortak dil araçları bulunmaktadır. Böylece kişi hem kendi duygularını aktarmakta hem de başkalarının duygularını yorumlayabilmektedir[16]

Her insanın gönlünde, sevgi, saygı, güven, sadakat, kibir, kıskançlık, haset gibi olumlu-olumsuz birçok duygu yer alır. İnsanların birbiriyle olan iletişimleri hep bu duyguların oluşturduğu zeminde şekillenir. Duygusal zeminde başlayıp beden diline dönüşen bu iletişim tarzı, hala tamamlanmamışsa, ancak o takdirde konuşmaya başvurulur. Bunun için iletişimin temeli, duygusal anlamda pozitif yargıyı oluşturan ve onu sürekli besleyen sevgidir.[17]

Sevgisiz eğitim düşünülemez. Bundan dolayı, İslâm, çocuğun eğitiminde ve insanlar arasındaki ilişkilerde sevgi ve merhamete büyük önem vermiştir. İnsanları bir araya getirme, birleştirme, kaynaştırma, uzlaştırma gibi insanî etkinlikler sevgisiz gerçekleşemez.[18] Kur'an-ı Ke-

13 Hüseyin Certel, "Din-İletişim İlişkisi Ve Dinî İletişim Engelleri*"*, *SDÜİFD*, 2/21 (2008) s. 140-141.

14 Yümni Sezen, *Sosyoloji Açısından Din*, (İstanbul: İFAV Yay., 1998), s. 111 vd.

15 İbrahim, 14/4; Âl-i İmrân, 3/159.

16 Naile Hacızade, *Bilişsel Dilbilim Açısından Duyguların Dili* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2012), s. 9; Cebeci, *Dinî İletişim*, s. 61-64; Gümrükçüoğlu, "Kur'an'da Allah Ve İnsan Arasındaki İletişim Kodları", The *Journal of Academic Social Science Studies* , International Journal of Social Science, 6/ 4 (2013), s. 856-858.

17 Bkz: Ertuğrul Yaman, "Yunus Emre'de Gönül Dili", X. *Uluslararası Yunus Emre Sevgi Bilgi Şöleni Bildirileri* (06-08 Mayıs 2010), Gümrükçüoğlu, "Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü", *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3/1 (2017), s. 12. (3. Uluslararası Toplumsal Cinsiyet Adaleti Kongresinde Sunulan Tebliğ)

18 Bayraktar Bayraklı, *İslâm'da Eğitim, Batı Eğitim Sistemleri ile Mukayeseli* (İstanbul: Dergah Yay., 1980), s. 184;

rim'de: "*Uhud savaşında sen, Allah'tan gelen bir merhamet sayesindedir ki, onlara (ashaba) yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, muhakkak onlar etrafından dağılıp gitmişlerdi. Artık onları bağışla ve kendilerine Allah'tan mağfiret dile"* [19] buyrulmaktadır. Davet ve tebliğ vazifesini görenler etrafındakilere karşı sevgi ve merhamet hisleriyle dolu olmalıdırlar. Yunus'un dizelerinde ifade ettiği gibi, sevip sevilmeliyiz ve sevdiklerimizi düşünmeli, hataları sebebiyle azap görebilirler diye endişe etmeli ve bunun üzüntüsü içinde olmalıyız. [20] İşte sevgi, hayatın her alanında kendisine ihtiyaç duyulan ve yokluğunda başarısızlık ve mutsuzluk getiren önemli bir ilkedir. Kendi imkân ve seviyesine göre davet ve tebliğ vazifesiyle sorumlu olan her şahıs, sevgi düsturunu ön planda tutmalı ve ona son derece dikkat etmelidir. Çünkü sevgi dili, tüm varlığın fıtrat dilidir.

Bu noktada din eğitiminin temel hareket noktası sevgiye dayalı etkileşim ve iletişimdir. Zira duygusal gelişimin temel unsurlarından biri olan sevgi, hem dinî duyguya kaynaklık etmekte, hem de bu duygunun gelişip olgunlaşmasını sağlamaktadır. Kur'an'ı Kerimde de iman ve sevgi birlikteliği açıkça dile getirilmiştir.[21] Bu sebeple başta peygamberler olmak üzere onun yolunu takip eden gönül erleri, insanın fıtratında var olan inanma ve bağlanma yetisini Allah sevgisine yönlendirerek insan'ı kâmil yetiştirme gayretinde olmuşlardır.[22]

Yunus Emre'de aşk ve sevgi, varlığın başlangıç noktası olarak nitelenirken, bu anlayış tüm varlığı kuşatmıştır. Allah, bu sevginin kaynağı, insan ise bu sevginin yansımasıdır. Dolayısıyla Yunus'un insanları irşadında sevgi ve bu sevginin yansımaları çokça görülmektedir.

3. Yunus Emre'de Sevgi Dili

Dil, insanın doğuşu ile edinilmeye başlanan, iletişim sağlamaya imkân veren çok yönlü ve karmaşık bir etkinliktir. İnsanın, varlık âlemindeki yerini belirlemede temel bir ölçü olan insanın konuşma yeteneği; duygu ve düşünceleri açıklamaya ve başkalarıyla iletişim kurmaya etki eden en önemli iletişim unsurudur.[23] Bireyin kendini ve çevreyi algılayışında önemli rol oynayan dil, sahip olduğu kelime ve kavram dağarcığı ile davranışların önemli göstergesidir.[24] İnsanın söze yüklediği anlam veya anlamlar onun insanlarla olan iletişim ve etkileşimin hem başlangıcını hem de sonucunu oluşturmaktadır. İnsan bu yetisi sayesinde, duygu, düşünce ve isteklerini aktarabilmekte ve yaşamını sürdüre bilmektedir. İnsanlar arasındaki iletişim ve dolayısıyla etkileşim sözcükler ve onların anlamları üzerinden olmaktadır. İnsanın söze yüklediği anlam, iletişimin gerçekleşmesinde, duyguların bildirilebilmesinde başat unsurdur.[25]

19 Âli İmran, 3/159.

20 Süleyman Uludağ, *İslâm'da İrşad* (İstanbul: Marifet Yay., 1997), s. 242; Mustafa Köylü - Şakir Gözütok, *Anahatlarıyla İslâm Eğitim Tarihi* (İstanbul: Ensar Yay., 2017), s. 317.

21 Meryem,19/96

22 Gümrükçüoğlu, *Kur'an'da İletişim Dili* (İstanbul: Etkileşim Yay, 2014), s. 49.

23 Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1990), c. I, s. 11; Berke Vardar, *Dilbiliminin Temel Kavramları ve İlkeleri* (İstanbul: Multılıngual Yabancı Dil Yay., 1998), s. 57.

24 Haluk Gürgen, *Örgütlerde İletişim Kalitesi* (İstanbul: Der Ya., 19979, s. 83.

25 İsa Kayaalp, *Eğitimde İletişim Dili* (İstanbul: Nesil Yay., 2004), s. 206.

Bu nedenle Yunus'ta "söz" ebedî olana açılan bir kapı hükmündedir.

Miskîn Yunus bu sözi kendözinden eyitmez

Hak Çalab viribidi sebagın dilümüze [26]

Ma'nî berâtın alduk uş gine elümüze

Hak sözi viribidi pâdişâh dilümüze [27]

Benüm degül bu keleci varlık senün

Yunus neci Çün dilime sensin kadîr sensüz lisân depretmeyem [28]

Yunus degül bunı diyen kudret dilidür söyleyen

Kâfir olur inanmayan evvel-âhir hemân benem [29]

Yokdur arada tercemân andagı iş bana 'ıyân

Oldur bana viren lisân ol denize 'ummân benem [30]

Yunus için söz, Allah'ın kelâmıdır. Ebedî dost bildiği Allah, Yunus'un gönlüne sirayet etmiş ve gönülde kendini göstermiştir. Yunus'un konuştukları gönül dilindendir. Gönülse Hakk'ın kitabından başka dil bilmemektedir.

Cahilin söylediği sözler manasız, boş sözlerdir. Boş söylenen sözlere ise yol yoktur. Hem söz doğru olmalı hem de kulak doğruyu duymalıdır. Bu nedenle, kişi ne söylerse doğruyu söylemelidir; bundan başka davranışlara izin verilmemelidir.

Söze yol yok durur kim söylene boş

Meger söz hak ola hem hak ola gûş

Niçe söylerisen sen hakkı söyle '

İcâzet yok durur ayruksu meyle [31]

Yunus, gönüllerin yâri olmak isteyenlere bir "söz" demektedir. Kişinin, Yunus'un bu sözünü tutması kendisi için baldan da şekerden de daha yeğdir. Yunus burada sözü nasihat, öğüt anlamında kullanmıştır. Yunus'un sözü bizler için nasihattir.

Ol kişi kim yol eridür garîb gönüller yâridür

Bir söz diyem tutarısa yigdür şeker baldan ana [32]

Yunus Emre yaşadığı dönemin, insanlara yol gösteren, öncülük eden rol model ve öncü bilge kişiliklerindendir. Sadece dini anlatmakla yetinmemiş, dinin istediği insan modelini toplum-

26 Mustafa Tatcı, *Yunus Emre Divân-ı İlâhiyât* (İstanbul: h Yay., 2014), s. 468.
27 Tatcı, age., s. 474.
28 Tatcı,age., s. 374.
29 Tatcı,age., s. 384.
30 Tatcı, age., s. 399
31 Tatcı, age., s. 623.
32 Tatcı, age., s. 255.

larında oluşturmaya çalışmıştır. Yani ahlaki ilkeleri[33], dostluğu, samimiyeti, sevip sevilmeyi ve aynı zamanda insanları birbirine yaklaştırıp, dayanışma içerisinde beraber yaşamalarını sağlayan değerleri aktararak, özelde içlerinde kötülük beslemeyi engelleyen genelde ise toplumda kötülüğü engelleyen olumlu davranış kalıplarını insanlara anlatmış ve bu konularda rehberlik etmiştir. Bu rehberliğin temel dayanağı, sevgidir.

Yunus, gönüllerin kirini pasını giderebilmek için sözün özü, "Dört kitabın manisi bir elifde gizlidir" beytiyle anlatmaya çalıştığı, Allah sevgisidir. Gönüle aşk geldiğinde gönül aynası cilalanmakta, kötü duygu ve düşüncelerin doğurduğu kir pas orayı terk etmektedir.

Gönül aynasını parlatacak kudret "söz"dedir.

Bu gönüller pâsını yuyuban gidermege

Şol sözi söylegil kim sözün hülâsasıdur [34]

Sevgi kavramı; sempati,• yakınlık, dostluk ve şefkat gibi kavramların tümünü içine alan, insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten ruhsal bir eğilim, bilgi ve duyguyu incelten ve zenginleştiren duygusal bir güçtür.[35] Dolayısıyla insanın tüm varlık alanıyla ilişkisini ve iletişiminin hem zeminini hem motivasyonunu hem de tutum ve davranışlarının temel motifini oluşturur.[36] Bireyin gerek kendisiyle gerekse kendi dışındaki varlık alanıyla olan ilişki ve iletişim düzeyi bireyin sahip olduğu sevgi boyutuyla doğru orantılıdır. Bu noktada sevginin kaynağı, mahiyeti ve etki alanı açısından üç tür sevgi vardır.[37]

İlki tabii sevgidir. Seven sadece kendisi için, nefsi için sevmektedir. Kaynağını faydadan, zevkten, güçten, itibardan almaktadır.

İkincisi ruhani sevgidir. Bu tür hem kendisi için hem sevgili için sevme durumunu ifade etmektedir. Sevdiği kişinin sevdiği şeyleri de sevmek bu sevginin özelliklerindendir. Aklın ve ilmin devrede olduğu bir sevgidir.

Üçüncüsü ise ilahî sevgidir. Bu, Allah'ı sevme durumudur ki, doğal sevgiyi de ruhani sevgiyi de içine almaktadır. Evrensel sevgi ancak Yaratıcı'ya duyulan sevgiyle başlamaktadır.

33 Bkz., Asiye Aykıt,. "Nefis Nazariyesi Çerçevesinde Fahreddin er-Râzî'nin Ahlâk Düşüncesi". Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 18 / 1 (Haziran 2014): 199-225 . https://doi.org/10.18505/cuifd.254653; Aykıt, Asiye, "Vicdan Kavramına Eleştirel Bir Yaklaşım: Müneccimbaşı Ahmed Dede'de Ahlaki Şuur Hali," Vicdan Çalıştayı, Turkey, 2016, Asiye Aykıt, İslam Ahlak Felsefesi, CumhuriyetÜniversitesiYayınlarıNo:188,2018;, Asiye Aykıt . "Müneccimbaşı Ahmed Dede'nin "Şerhu Ahlâki Adud" Adlı Eseri Bağlamında Siyaset Düşüncesi". Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 18 / 1 (Haziran 2014): 155-197 . https://doi.org/10.18505/cuifd.254651, Asiye Aykıt, "Şerhu'l Ahlaki'l Adudiyye Geleneği Çerçevesinde Taşköprülüzade ve Müneccimbaşı Ahmed Dede nin Ahlaki Tekamül Anlayışları." *Uluslararası Taşköprülüzade Sempozyumu* , 2016, Asiye Aykıt,, "Vicdan Kavramına Eleştirel Bir Yaklaşım: Müneccimbaşı Ahmed Dede'de Ahlaki Şuur Hali," Vicdan Çalıştayı, Turkey, 2016

34 Tatcı, age., s. 267.

35 Hayati Hökelekli, *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler* (İstanbul: DEM Yay.,2013), s. 15; Remzi Öncül, *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü* (Ankara: MEB. Yay., 2000), s. 981.

36 Mustafa Doğan Karacoşkun, "Yunus'un Şiirleri Işığında İşlevsel Sevginin Psikolojik Çözümlemesi", X. Uluslararası Yunus Emre Sevgi Bilgi Şöleni Bildirileri, hzl. Erdoğan Boz, Eskişehir 2011, s. 517.

37 Hökelekli, age., s. 18-19.

Yunus Emre'ye göre, yaratılışın temelinde sevme ve sevilme isteği vardır. Allah âlemi sevgi, sevme ve sevilme üzerine yaratmıştır. [38] Sevgi, Yunus'un şiirlerinde âdeta dillenmiştir. O, yaratılanı Yaradan'dan ötürü sevmeyi hayat felsefesi edinmiş ve bu düşüncesini varlığın merkezine yerleştirmiştir.

Yunus kendisindeki sevginin ilahî fermanla hâsıl olduğunu, bu sevgiden yüz çevirmeyeceğim diye Kur'an üzerine yemin ettiğini bildirmektedir.

Seni severem cânıla

Kul olmışam fermânıla

Anda içerem Kur'an'ıla

Senden yüzüm döndürmezen [39]

Yunus, fıtratında ne bulduysa onu yaşamakta, sevgi ile geldiği bu dünyadan yine sevgi ile gitmek istemektedir. Fıtrattan gelenleri korudukça her dem yeniden hayat bulacağını ve bundan asla usanılmayacağını dile getirmektedir. Sevgi ve ölümsüzlük ve nihayetinde sonsuzluk arasındaki ilişkiyi aşağıdaki dizelerde daha iyi açıklamaktadır:

Ölüp sine görürisem etüm tenüm çürimeye

Anun içün kim dünyâdan ben giderem sevmegile [40]

Biz sevdük 'âşık olduk sevildük ma'şuk olduk

Her dem yini dirlikde sizden kim usanası [41]

Dostı girçek sevenlerün dosta ulaşur cânları

Kendüye hayrân eylemiş ezel ebed dost bunları [42]

Yunus, dünyanın türlü türlü hâlinin olduğunu söyleyerek kiminin kadın, çocuk kiminin mal mülk kiminin de para sevdiğini hatırlatmaktadır. Dünyada her insanın herhangi bir nesneye karşı sevgisinin olduğunu, sevgisiz insan bulunamayacağını belirtmektedir. Allah'ın yarattığı bu dünyadaki yüz bin türlü sevgiden insanın kendisine layık olan hangisiyse onu seçmesi gerektiği düşüncesindedir.

Kimi 'avret oglan sever kimi mülk hânumân sever

Kim sermâye dükkân sever bu dünyâ hâlden hâledür [43]

'Işksuz âdem dünyâda bellü bilün yok durur

Her biri bir nesneye sevgüsi var 'âşıkdur

38 Mehmet Bayrakdar, *Yunus Emre ve Aşk Felsefesi* (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 1991), s. 89.

39 Tatcı, age., s. 404.

40 Tatcı,age., s. 473.

41 Tatcı, age., s. 521.

42 Tatcı, age., s. 544.

43 Tatcı, age., s. 288.

Çalab'un dünyâsında yüz bin dürlü sevgü var

Kabûl it kendözüne kangısı lâyıkdur.[44]

Kişinin imanı, neyi sevdiğiyle ilgilidir. Allah'ı seversen Allah'a iman etmiş olursun; nesneyi seversen nesneye iman etmiş olursun. Çünkü kişinin sevgisi, kişiye hükmeden şeyedir. Kişi gönlünde neyin sevgisini barındırıyorsa, o şeyin sevgisi kişiye hükmediyor demektir. "Seni, senden uzaklaştıran sevgindir; ne seversen, o tarafa çeken de sevgindir. Sevdiğinden öteye varacak yerin yoktur; asıl mana budur, fazla söze gerek yoktur. Bu yolda davanın yeri yoktur, mana gerekir. Neyi seversen, ona kavuşmak gerekir." diyen Yunus, Allah sevgisi varken başka şeyleri sevmek gibi bir davaya kalkışmanın sözün manasından uzak olduğunu, asıl amacın O'nun sevgisine kavuşmak olması gerektiğini bildirmektedir.

Neyi severisen îmânun oldur

Niçe sevmeyesin sultânun oldur

Sevündür bil seni senden ileden

Ne severisen ol yanaya yiden

Ki sevdügünden öte menzilün yok

Asıl ma 'nî budur söz keleci çok

Bu yolda da'vî sıgmaz ma'nî gerek

Neyi kim severisen anı gerek [45]

Yunus bütün insanlığı kucaklayan bir sevgi anlayışına sahiptir. O, dünyaya sevgi için gelmiştir. İlahî kudretin çaldığı mayamızda sevgi olduğundan, her şeye ve herkese sevgi nazarıyla bakmaktadır. Bu nedenle, Hakk'ı gerçek sevenlerin ayrılık gayrılık güdemeyeceğini, onların cümle âlemle kardeş olduklarını söylemektedir.

Ben gelmedüm da'vîyiçün benüm işüm seviyiçün

Dostun evi gönüllerdür gönüller yapmaga geldüm

Erenler buna kalmadı vardı yolına turmadı

Hakk'ı gerçek sevenlere cümle 'âlem kardaş gelür[46]

Varlık alanında Allah'ın yansımasının en güzel tezahürü olan insan, varlık içinde sevilmeye en çok yaraşandır. Çünkü insan yaratılmışların en üstünüdür. Allah'ın, meleklerine insana secde etmesini emretmesi ve yine yeryüzünde insanları kendi sıfatlarını taşımakla şereflendirmesi bu durumu kanıtlamaya yetecek niteliktedir. Nitekim İslâm dininde, özellikle tasavvuf düşüncesinde

44 Tatcı, age., s. 305.

45 Tatcı, age., s.584.

46 Tatcı, age., s. 310

insan alabildiğince yüceltilmiş, hatta "insân-ı kâmil" motifiyle o kâinâtın ekseni kabul edilmiştir. Yûnus'ta insan sevgisinin temeli, yine Allah sevgisine dayanır.[47]

Bunun için de yetmiş iki millete birlik ile bakılmasını yüksek sesle öğütler. Bu düşünceden uzak olanları asi olarak nitelendirir. Asi, yasa ve kurallara karşı gelen, başkaldıran demektir. Birlik fikrinden uzak olanlar, hakikatte Allah'a karşı dik başlılık etmiş olmaktadır. Kişi, şeriatın bütün kurallarına uyan bir evliya da olmuş olsa yetmiş iki millete aynı gözle bakma fikrinden yoksunsa Allah katında gerçek âşıklar safında olamamaktadır.

Yitmiş iki millete birligile bakmayan

Şer'ile evliyâsa hakîkatde 'âsîdür [48]

Yitmiş iki millete kurbân ol 'âşıkısan

Tâ 'âşıklar safında tamâm olasın sâdık[49]

Yunus, bir beytinde insanın değerli bir varlık olduğuna atıfta bulunarak gönül yıkmanın zararlarından bahseder. O bu konuda;

Bir kez gönül yıkdunısa bu kıldugun namâz degül

Yitmiş iki millet dahı elin yüzin yumaz degül [50]

diyerek insanları gönül kırmaya değil gönül yapmaya davet eder. Her ne kadar namaz İslâm dininin en önemli ibadeti de olsa gönül kırmamakta, İslâm dininin ahlaki bir davranışıdır. Bir kerecik de olsa gönül kıranın kıldığı namaz, namaz olmaktan çıkacaktır. Abdesti el yüz yıkamaktan öteye varmayacaktır'' [51]. Namazın telafisi mümkün olabilir ama kırılan kalbin düzeltilmesi zordur. Yunus, yine insan sevgisi üzerine söylediği bir şiirinde bütün insanları sevgiye ve kardeşliğe davet eder. O bu hususta;

Gelün tanşuk idelüm işi kolay tutalum

Sevelüm sevilelüm dünyâ kimseye kalmaz [52]

diyerek sevginin değerini vurgular. Yunus, fani olan bu dünyanın bir gün yok olup gideceğini bundan dolayı da insanların, birbirlerine olan küskünlüklerinden ve dargınlıklarından vazgeçmeleri gerektiğini savunur. Ona göre barışın yolu insanları sevip onlarla tanışmaktan geçer.

Yunus'un hayat anlayışında kinin yeri yoktur. O, cümle âlemi kendisine yar edinmiştir. Nitekim bir beytinde;

47 Mehmet Demirci, Yûnus'ta Hak ve Halk Sevgisi (İstanbul: H Yay., 2008), s. 141.

48 Tatcı, age., s. 267.

49 Tatcı, age., s. 336.

50 Tatcı, age., s. 362.

51 Abdülkadir Hayber, ''Yunus Emre'de Dünya Görüşü ve İnsan Sevgisi'', *Yunus Emre İle İlgili Makalelerden Seçmeler* (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1994), s. 198.

52 Tatcı, age., s. 317.

Adumız miskîndür bizüm düşmânumuz kimdür bizüm

Biz kimseye kîn tutmazuz kamu 'âlem yârdur bize [53]

Bir gönle sevgi geldi mi kin ve nefret pası orayı terk eder. Yunus, ilahî sevgiyi gönlüne harç etmiş bir derviştir. O, bütün âleme sevgi gözüyle bakmakta; kini, nefreti ilahî sevginin bir neticesi olarak kalbinden söküp atmaktadır. Yunus, kin tutanın gerçekte dininin dahi olmadığına inanmaktadır.

Biz kimseye kîn tutmazuz kamu 'âlem yârdur bize [54]

Giderdüm gönlümden kîni kîn dutanun yokdur dîni

İy yâranlar ben bu sözi uludan işitdüm ahî .[55]

Yunus bütün insanlığı kucaklayan bir sevgi anlayışına sahiptir. O, dünyaya sevgi için gelmiştir. İlahî kudretin çaldığı mayamızda sevgi olduğundan, her şeye ve herkese sevgi nazarıyla bakmaktadır. Bu nedenle, Hakk'ı gerçek sevenlerin ayrılık gayrılık güdemeyeceğini, onların cümle âlemle kardeş olduklarını söyleyerek, gönlündeki bütün kötü duyguları bir kenara atıp, bütün insanlığı engin hoşgörüsü ile kucaklamıştır. O, hiçbir insana düşmanlık beslememiştir. O, düşmanlığını kötü duygulara karşı beslemiştir. ''Yunus'un asıl yaşayan tarafı, insan için sevmeyi ve sevilmeyi baş tacı etmiş ve bunu şiirlerinde oya gibi ince ince işlemiş olmasıdır. Yunus'un gözünde seven, sevilen; sevmeyi ve sevilmeyi bilen kimseler için, ölüm bile korkulacak bir şey olmaktan çıkar. Çünkü onlar sonsuza kadar yaşayacaklardır''.

Sevgide kişinin kendine doğru bir yönelme olduğu gibi başka varlıklara doğru da bir yönelme vardır. Sevgiyi başka insanlara yöneltmek, insanın kendini yeniden imar ve inşa etmesi demektir.[56] İnsanın kendini tekrar insan yapması sevgi aynasına sevgiyle bakıp sevgiyle görmesiyle mümkün olmaktadır. Bu durumunda, sevgi bir hareket noktası olmakla birlikte aynı zamanda ilahî bir hakikat de olmaktadır. Hiçbir karşılık beklemeden sevmek için seven bir gönüle sahip olan Yunus'ta sevgi hayatın kaynağı olmuştur. Bu duygu, hakikati insanlara ulaştırma faaliyetlerinde ona manevi bir güç katmıştır. Âşık kişi herhangi bir ayırım yapmaksızın herkese yardım elini uzatmalı, kötülüğe iyilikle karşılık vermelidir. Kimseye zarar vermemeli, kalp kırmamalıdır.[57] Bu sevgi sığ bir duygu değil, evrensel bir nitelik taşımaktadır. İnsanı aşıp evreni kuşatan bir sevgi anlayışına sahip olan Yunus'un sözleri bizler için birer kılavuz hükmündedir.

53 Tatcı, age., s. 483.

54 Tatcı, age., s. 483.

55 Tatcı, age., s. 582.

56 Sadık Tural, "Benlik Kavramı ve Yunus Emre'nin Şiirinde Benlik", *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri* (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay., 1995), s. 216.

57 Demirci, age., s. 141.

SONUÇ

İnsanın varlığıyla başlayan inanma serüveni, beraberinde öğrenme ve öğretme, etkilenme ve etkileme, soru ve cevapları getirmiştir. Bu süreçte insan, bir rehbere ve mihmandara daima ihtiyaç duymuştur. Bugünde bireylerin maddi ve manevi sorunlarının çözümünde bir rehbere ve danışmana ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada dinî rehberlik, en geniş anlamda, bireyin din alanında doğruya ulaşmasını amaçlayan tüm yardım süreçlerini ifade eder. Bu bakımdan din ile doğru ve uygun bir ilişki kurmak ve böylece dinin nihai amacı olan mutluluğa erişmek isteyen birey için bu etkinliklerin önemi büyüktür. Bu etkinlikler, dinî konularda bilgi vermek ve bireyin çok yönlü gelişimine katkıda bulunmaktır.

Özellikle günümüzde insanın yaşadığı, stres, yalnızlık, şiddet, intihar, depresyon gibi sorunlarla, genel olarak dinle ilişkilendirdiği tüm sorularını danışabileceği ve bunlara çözüm bulmak için dini bilen uzmanlara danışma ihtiyacı hissetmektedir. Bunun tabii bir sonucu olarak, toplumdaki din hizmetlerinde ruh sağlığı yerinde, bilinçli, tutarlı, özgür iradesi ile seçimler yapabilen, kendini gerçekleştirmiş ve topluma uyumlu bireylerin kazandırılıp yetiştirilmesinde, bir rehbere ve danışmana ihtiyaç duyulmuştur. Bu okulda öğretmen, mağbette din görevlisi veya bu hizmeti veren dini uzmanların gerekliliği ortaya çıkarmıştır. Bu faaliyetin sağlıklı gelişmesinde kullanılan yöntem ve metotlar, dil ve üslup belirleyici etkiye sahiptir. Çünkü din eğitiminin sadece teorik bilgi ve tavsiyelerle gerçekleşmesi mümkün değildir. Bunların yanında örnek davranışların, uygulamaların ve kullanılan dilin muhtevası önemlidir.

İnsan fıtratındaki en önemli ve temel duygulardan birisi sevgi'dir. Bu noktada din eğitiminin temel hareket noktası sevgiye dayalı etkileşim ve iletişim olmalıdır. Zira duygusal gelişimin temel unsurlarından biri olan sevgi, hem dinî duyguya kaynaklık etmekte, hem de bu duygunun gelişip olgunlaşmasını sağlamaktadır. Bu sebeple başta peygamberler olmak üzere onun yolunu takip eden gönül erleri, insanın fıtratında var olan inanma ve bağlanma yetisini Allah sevgisine yönlendirerek insan'ı kâmil yetiştirme gayretinde olmuşlardır.

Yunus Emre'de aşk ve sevgi varlığın başlangıcı olarak nitelenirken, bu anlayış tüm varlığı kuşatmıştır. Allah bu sevginin kaynağı, insan ise nesnesidir. Dolayısıyla Yunus'un insanları irşadında sevgi ve bu sevginin yansımaları çokça görülmektedir.

Yunus Emre, Allah ile insan ilişkisinin "iki dost" temelinde olması gerektiğini ve "sevgi"nin ön plana çıkartılmasının önemini vurgulayarak, bütün mevcudata hoşgörü zaviyesinden bakan engin sevgisinin kaynağını Allah sevgisi olduğunu belirtmiştir.

Yunus Emre, insanı eğitilebilir bir varlık olarak görmektedir ve şiirlerinde insanın eğitilmeye, geliştirilmeye ve desteklenmeye muhtaç yönlerine yer vermektedir. Bu bağlamda insanın kanaatkar, mütevazi, sabırlı, cömert ve hoşgörülü olması, onun sevgi yönünde eğitilmesi bir sonucu olduğuna dikkat çekmiştir.

Yunus Emre'nin ortaya koyduğu değerlerin ve öğretinin temelinde sevgi, hoşgörü, dostluk, kin ve düşmanlıktan uzak olma, kardeşlik, cömertlik, yardımseverlik, kişinin kendini bilmesi vardır. Dolayısıyla dini rehberlik ve danışmanlık etkinliğinin temeli sevgi, empati ve bunların yansıması olan dil, üslup ve uygulamalar olmalıdır.

KAYNAKÇA

Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1990.

Aykıt, Asiye . "Nefis Nazariyesi Çerçevesinde Fahreddin er-Râzî'nin Ahlâk Düşüncesi". Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 18 / 1 (Haziran 2014): 199-225 . https://doi.org/10.18505/cuifd.254653

Aykıt Asiye, *İslam Ahlak Felsefesi*, Cumhuriyet ÜniversitesiYayınları No:188,2018;

Aykıt, Asiye . "Müneccimbaşı Ahmed Dede'nin "Şerhu Ahlâki Adud" Adlı Eseri Bağlamında Siyaset Düşüncesi". Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 18 / 1 (Haziran 2014): 155-197 . https://doi.org/10.18505/cuifd.254651

Aykıt, Asiye, "Vicdan Kavramına Eleştirel Bir Yaklaşım: Müneccimbaşı Ahmed Dede'de Ahlaki Şuur Hali," Vicdan Çalıştayı, Turkey, 2016

Aykıt, Asiye. "Şerhu'l Ahlaki'l Adudiyye Geleneği Çerçevesinde Taşköprülüzade ve Müneccimbaşı Ahmed Dede nin Ahlaki Tekamül Anlayışları." *Uluslararası Taşköprülüzade Sempozyumu* , 2016

Bayrakdar, Mehmet, *Yunus Emre ve Aşk Felsefesi*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.,1991.

Bayraklı, Bayraktar, *İslâmda Eğitim, Batı Eğitim Sistemleri ile Mukayeseli*, İstanbul: Dergah Yayınları, 1980.

Cebeci, Suat, *Bir Din Öğretimi Yaklaşımı Olarak Dini Danışma ve Rehberlik*, Değerler Eğitimi Dergisi, 8/19, 2010.

Cebeci, Suat, *Dini Danışma ve Rehberlik*, Ankara: DİB Yayınları, 2012.

Cebeci, Suat, *Dini İletişim*, İstanbul: İz Yay., 2003.

Certel, Hüseyin, *Din-İletişim İlişkisi Ve Dinî İletişim Engelleri*, Süleyman Demirel Üniversitesi ilahiyat Fakültesi Dergisi, 21/2, 2008.

Demirci, Mehmet, *Yûnus'ta Hak ve Halk Sevgisi*. İstanbul: H Yay., 2008.

Gökçe, Orhan, *İletişim Bilimine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2006.

Gümrükçüoğlu, Süleyman*, Kur'an'da İletişim Dili*, İstanbul: Etkileşim Yay, 2014.

Gümrükçüoğlu, Süleyman, "Kur'an'da Allah Ve İnsan Arasındaki İletişim Kodları", The Journal of Academic Social Science Studies , International Journal of Social Science, 6/ 4, 2013.

Gümrükçüoğlu, Süleyman, "Din Eğitiminde Dil Ve İletişim Etkinliği Olarak Dinleme", Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 5, Ekim 2012-Mart 2013.

Gümrükçüoğlu, Süleyman "Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü", KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi, 3/1, (3. Uluslararası Toplumsal Cinsiyet Adaleti Kongresinde Sunulan Tebliğ), 2017.

Gürgen, Haluk, *Örgütlerde İletişim Kalitesi*, İstanbul: Der Yay., 1997.

Hacızade, Naile, *Bilişsel Dilbilim Açısından Duyguların Dili,* Konya: Çizgi Kitabevi, 2012.

Hayber, Abdülkadir, ''Yunus Emre'de Dünya Görüşü ve İnsan Sevgisi'', *Yunus Emre İle İlgili Makalelerden Seçmeler*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1994.

Hökelekli, Hayati, Psikoloji, *Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler*, İstanbul: DEM Yay., 2013.

Işık, Metin, *İletişimden Kitle İletişime*, Konya: Mikro Yay., 2000.

Karacoşkun, Mustafa Doğan, "Yunus'un Şiirleri Işığında İşlevsel Sevginin Psikolojik Çözümlemesi", *X. Uluslararası Yunus Emre Sevgi Bilgi Şöleni Bildirileri*, hzl. Erdoğan Boz, Eskişehir 2011.

Kayaalp, İsa, *Eğitimde İletişim Dili*, İstanbul: Nesil Yay.,2004.

Köylü, Mustafa, "Dinin Ruh Ve Beden Sağlığı Üzerindeki Etkisi", *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*, ed. N. Altaş- M. Köylü, İstanbul: Gündüz Yay., 2014.

Köylü, Mustafa-Gözütok, Şakir, *Anahatlarıyla İslâm Eğitim Tarihi*, İstanbul: Ensar Yay., 2017.

Ok, Üzeyir, "İnanç Bakım Ve Danışmanlığı: Bir Model Geliştirme Denemesi", *Manevi Sosyal Hizmetler*, ed. A. Seyyar, İstanbul: Rağbet Yay, 2008.

Ok, Üzeyir, "Dini Danışmanlık: Tanım ve Tarihi", *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*, ed. .N.Altaş- M.Köylü), İstanbul: Ensar Yay., 2014.

Remzi Öncül, *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*, Ankara: MEB. Yay., 2000.

Sezen, Yümni, *Sosyoloji Açısından Din*, İstanbul: İFAV Yay., 1998.

Söylev, Ömer Faruk, "Yerleşik İrşat Usullerini Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar ve Dini Danışma ve Rehberlik Üzerine Bir İnceleme", U.Ü.İ.F. Dergisi, 22/1, 2013.

Tarhan, Nevzat, *Değerler Psikolojisi ve İnsan, Güzel İnsan Modeli*, İstanbul: Timaş Yay., 2011.

Tatcı, Mustafa, *Yunus Emre Divân-ı İlâhiyât*, İstanbul: h Yay., 2014.

Telman, Nursel ve Pınar Ünsal, *İnsan İlişkilerinde İletişim*, İstanbul: Epsilon Yay., 2005.

Tural, Sadık, "Benlik Kavramı ve Yunus Emre'nin Şiirinde Benlik", *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.,1995.

Tutar, Hasan ve M. Kemal Yılmaz, *Genel İletişim*, Ankara: Seçkin Yay., 2005.

Uludağ, Süleyman, *İslâm'da İrşad*, İstanbul: Marifet Yayınları, 1997.

Vardar, Berke, *Dilbiliminin Temel Kavramları ve İlkeleri*, İstanbul: Multılıngual Yabancı Dil Yay., 1998.

Yaman, Ertuğrul, *Yunus Emre'de Gönül Dili, X. Uluslararası Yunus Emre Sevgi Bilgi Şöleni Bildirileri*, 2010.